

Ольга СТРЕЛЬЦОВА

студентка навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Співавтор:

Д. ЗАДАЛЯ

к.ю.н., доц., кафедри загальноправових
дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ВИКРИВАЧІВ КОРУПЦІЇ

У сучасному суспільстві України має місце проблема під назвою корупція, яка набула значних масштабів та, без перебільшення, загрожує національній безпеці держави, і, потребують вжиття ефективних та комплексних заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції.

Одним із ефективних заходів протидії корупції не тільки в Україні, але й у всьому світі є своєчасне інформування правоохоронних органів про факти корупції. Особливе місце тут відводиться викривачам корупції, які надаючи оперативно-значущу інформацію про корупційні прояви в органах державної влади, місцевого самоврядування, тощо сприяють протидії корупції. Інформування про корупційні правопорушення це право кожного громадянина на свободу вираження, право захищати добробут інших громадян і суспільства в цілому, а, в деяких випадках, громадяни зобов'язані повідомляти про правопорушення.

Прийняття Закону України «Про запобігання корупції» [1] стало важливим шагом спрямованим на мінімізацію корупційних проявів, до того ж у Законі містяться норми, що регламентують діяльність викривачів (ст. 53 «Державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції» Розділу VIII «Захист викривачів»). Ця норма обумовлена зобов'язаннями, які взяла на себе Україна щодо протидії корупції, так, згідно зі ст. 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яку Україна ратифікувала 18 жовтня 2006 року, «кожна Держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження» [2].

На жаль, в Україні відсутнє теоретичний аналіз проблеми державного захисту викривачів корупції, проте зарубіжний досвід у цій частині є досить різноманітним. З його урахуванням неурядова міжнародна організація по

боротьбі з корупцією «Transparency International» розробила «золотий стандарт» повідомлення інформації про факти корупції викривачами та їх захист: «Рекомендований проект принципів законодавства про повідомлення по фактах корупції або незаконної діяльності» [3]. Корупція нажаль залишається гострою проблемою України і одним із ефективних заходів її протидії є своєчасна поінформованість правоохоронних органів викривачами корупції. Зараз можна стверджувати, що викривачі отримали широке визнання з боку громадськості, але розкриваючи інформацію, вони наражаються на небезпеку (репресії на роботі, переслідування, залякування викривальника та їх сім'ї), отже тому відсутність ефективного захисту може бути дилемою для викривачів корупції. І цей захист повинен бути не паперовий для осіб, що викрили факти зловживання владою, корупції чи іншу суспільно важливу інформацію, а дієвий. Судячи з аналізу дослідження, захист викривачів корупції регламентований міжнародними нормами та рекомендаціями, які Україна як держава-учасниця зобов'язалася втілити при розробці вітчизняного антикорупційного законодавства. Так, у ст. 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (2003 року), яку Україна ратифікувала у 2006 році, передбачено, що кожна держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження [4]. У ст. 9 Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи, ратифікованої Україною у 2005 році, зазначається, що кожна Сторона передбачає у своєму внутрішньому законодавстві належний захист від будь-якої необґрунтованої санкції щодо працівників, які мають достатні підстави підозрювати корупцію та які добросовісно доповідають про свої підозри відповідальним особам або компетентним органам. [5]. Також, слід згадати рекомендації Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), надані Україні у 2007 році, одна з яких полягає в ухваленні чітких правил для всіх службовців публічної сфери щодо інформування про підозри у вчиненні корупційних діянь та запровадженні захисту від негативних наслідків осіб, які добросовісно інформують про такі випадки.

Історія становлення сучасного українського законодавства свідчить, що першим законом, стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень) був Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 1993 року. Але згаданий Закон не виділяє конкретно сферу корупції. З часом норми щодо державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, з'явилися в попередніх антикорупційних законах України. Згідно із ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції» викривач – це особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону іншою особою. Отже, слід наголосити, що однією із умов викриття порушення є впевненість у тому, що інформація про корупцію є

достовірною. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням про порушення вимог цього Закону, правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 р. № 3782-ХІІ , серед яких:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту;
- сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю та прослуховування телефонних й інших переговорів, візуальне спостереження;
- заміна документів і зміна зовнішності;
- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- зміна місця роботи або навчання, переселення в інше місце проживання;
- закритий судовий розгляд.

Захист викривачів корупції, повинен також включати систему заохочень: викривачі можуть отримувати частину коштів або штрафів, накладених в результаті викриття. Слід також зазначити, що повідомлення про порушення вимог Закону може бути здійснене як ідентифіковано, так і анонімно. Органи зобов'язані оприлюднити інформацію про канали повідомлень про корупційні правопорушення, забезпечити їх безперебійну роботу та доступність для потенційних викривачів, а також вжити інших заходів, передбачених Методичними рекомендаціями щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженими рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 06.07.2017 № 286 (зі змінами від 10.08.2018) /

Сьогодні в Україні викривачі у своїй діяльності можуть керуватися нормами статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII, положеннями Методичних рекомендацій щодо організації роботи з повідомленнями про корупцію, затверджених рішенням Національного агентства від 06.07.2017 р. № 286, які мають інформаційно-роз'яснювальний характер та розраховані для використання у роботі державних органів, органів місцевого самоврядування, а також можливістю повідомляти органи влади через створені на їх офіційних веб-сайтах рубрики, на кшталт «Повідомте про корупцію» чи гарячі телефонні лінії.

На виконання Стратегії розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції та планів з її реалізації, затверджених рішенням з метою вдосконалення законодавчого врегулювання захисту викривачів, розробки дієвих механізмів захисту викривачів, з урахуванням міжнародного досвіду, Національним агентством розроблено проект Закону України «Про захист викривачів корупції».

Отже, визнання необхідності створення правових гарантій для захисту викривачів, як і поважне ставлення до них, свідчить про рівень моральної

зрілості суспільства, тому, підсумовуючи вищесказане, на мою думку, слід зазначити, що з метою вдосконалення законодавчого врегулювання захисту викривачів корупції доцільно прийняття Закону України «Про захист викривачів корупції» в якому необхідно передбачити дієві механізми захисту викривачів корупції та взяти до уваги, при удосконаленні Закону зарубіжний досвід.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700- VII. (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України. 2020, № 6, ст.35.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Організація Об'єднаних Націй (31 жовтня 2003 року) URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

3. Рекомендований проект принципів законодавства про повідомлення по фактах корупції або незаконної діяльності URL: http://transparency.org.ru/component/docman/doc_view/352

4. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовт. 2006 р. URL: <http://rada.gov.ua>.

5. Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 16 березня 2005 р. URL: <http://rada.gov.ua>.

Владислав СТУЛІЙ

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Науковий керівник:

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Діяльність органів національної поліції в умовах виникнення і ліквідації наслідків надзвичайних обставин, в тому числі, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, є одним з напрямків їх діяльності, специфіка якого визначається безпосередньо характером виник обставини і має, відповідно цій обставині і умов функціонування, специфічні завдання і організацію діяльності.

Обставини, що характеризуються нормативними актами як надзвичайні, в тому числі, надзвичайні ситуації природного і техногенного характеру, є невід'ємною частиною функціонування будь-якого суспільства, оскільки виникають і існуючі в ньому суспільні відносини у всіх сферах – соціальної,